

VILÁG- TÖRTÉNET

A BÖLCSÉSZETTUDOMÁNYI KUTATÓKÖZPONT
TÖRTÉNETTUDOMÁNYI INTÉZETÉNEK FOLYÓIRATA

- **BÁRÁNY ATTILA**
NAGY LAJOS HADSEREGE ÉS HADSZERVEZETE
- **SKORKA RENÁTA**
AZ 1356. ÉVI KIRÁLYTALÁLKOZÓ
- **B. HALÁSZ ÉVA**
I. LAJOS KIRÁLY KÜLFÖLDI TARTÓZKODÁSAI
- **CSÁKÓ JUDIT**
A PADOVAI KRÓNIKÁK, NAGY LAJOS
ÉS A GUERRA DEI CONFINI
- **GÁL JUDIT**
CSÁK UGRIN SPALATÓI ÉRSEK, COMES
ÉS A KIRÁLY EMBERE
- **VÁSÁRY ISTVÁN**
PÉTER ARANY HORDA-I CÁREVICS, AZ OROSZ EGYHÁZ
SZENTJE ÉS A CSIRIKOVOK GENEALÓGIÁJA
- **SZEMLE**
VISEGRÁDI RENÁTA ÍRÁSA

VILÁGTÖRTÉNET
A Bölcsészettudományi Kutatóközpont
Történettudományi Intézetének folyóirata

Szerkesztők
Skorka Renáta (főszerkesztő)
Bíró László, Martf Tibor, Vámos Péter
(szerkesztők)

Szerkesztőbizottság
Glatz Ferenc (elnök), Borhi László, Erdődy Gábor,
Fischer Ferenc, Fodor Pál, Klaniczay Gábor,
Majoros István, Mihalik Béla Vilmos,
Pók Attila, Poór János

13. (45.) évfolyam 2023. 2.

TARTALOM

Háborúk, szerződések és diplomaták. A Magyar Királyság külkapcsolatai Nagy Lajos korában (Csákó Judit)	173
<i>Tanulmányok</i>	
Bárány Attila: Nagy Lajos hadserege és hadszervezete. Hadvezetés, stratégia, fegyvernemek	175
Skorka Renáta: Az 1356. évi királytalálkozó	221
B. Halász Éva: I. Lajos király külföldi tartózkodásai. Az uralkodó 1364. évi itineráriumának tanulságai	231
Csákó Judit: A padovai krónikák, Nagy Lajos és a <i>guerra dei confini</i>	251
Gál Judit: Csák Ugrin spalatói érsek, <i>comes</i> és a király embere	279
Vásáry István: Péter Arany Horda-i cárevics, az orosz egyház szentje és a Csirikovok genealógiája	299
<i>Szemle</i>	
Száműzetés, fogság, szabadulás a középkori és kora újkori Európában (Visegrádi Renáta)	317

Jelen számunkat Csákó Judit szerkesztette

Az 1356. évi királytalálkozó

Az Anjou-kori diplomácia mindmáig legjelesebb eseményeként elkönyvelt 1335. évi visegrádi királytalálkozó nem csupán a kelet-európai országok történelmének emlékezetes eseménye, de a középkori uralkodói kongresszusok 14. századi történetében is mérföldkövet jelentett.¹ I. Károly magyar, János cseh és III. (Nagy) Kázmér lengyel király visegrádi találkozásán két feltörekvő és egy gyengülő európai dinasztia lépett egymással szövetségre, amivel a magyar Anjouk és a cseh Luxemburgok hatalmuk kiterjesztését, a lengyel Piastok ellenben hatalmuk fenntartását célozták meg. A cseh fél rövid távon próbált sikert kovácsolni az egyezségből, s szövetségeseit hamarosan fel is használta az ugyancsak tényérésre törekvő Habsburgok feltartóztatására. A magyar fél a megállapodás hosszú távú kiaknázására törekedett.

A visegrádihoz hasonló csúcstalálkozók a középkori Európában nem voltak kivételesek, bár mindennapinak sem mondható az, hogy három koronás fő egyszerre, egy időben jelenjék meg. Ilyen szempontból a kutatás a visegrádi találkozó előzményének tartja azt az 1281 januárjához kötődő esetet, amikor III. Fülöp francia király látta vendégül az aragón uralkodót, III. Pétert, valamint I. Jakab mallorcai királyt Toulouse-ban. Az eseményen I. Károly nápolyi király is képviseltette magát fia, Károly tarantói fejedelem által. A toulouse-i kongresszus, mely egyes délnyugat-európai területek hűbérjogának rendezését, illetve az aragónok és a nápolyi Anjouk összebékítését tűzte ki célul, egy hétig sem tartott, ebből a szempontból a mindenszentek környékén kezdődő és három hétig elhúzódó visegrádi összejevetel a korszak fejedelmi találkozóinak sorában a leghosszabbnak számított.² A toulouse-i és a visegrádi multilaterális királytalálkozót 1364-ben a krakkói követte, amelyen III. Kázmér lengyel király I. Lajos magyar, IV. Károly cseh és római, illetve II. Péter ciprusi királyt fogadta. Ezúttal a lengyel trón öröklése, valamint Kelet-Európa békéje szerepelt a napirenden.³ A sokoldalú uralkodói tanácskozások száma Luxemburgi Zsigmond regnálása alatt (1387–1437) sokasodott meg. Ez egyrészt annak tudható

* A szerző a Bölcsészettudományi Kutatóközpont Történettudományi Intézetének tudományos főmunkatársa (1097 Budapest, Tóth Kálmán utca 4., skorka.renata@abtk.hu).

1 A visegrádi kongresszusra és az ott született döntésekre vonatkozó legutóbb megjelent kiadvány: *Visegrád*, 2009. A középkori uralkodói találkozók történetéről (a kongresszusok repertóriumával) lásd: Schwedler, 2008.

2 Schwedler, 2008. 119.

3 Az 1364. évi találkozó Schwedler repertóriumában R149-es sorszámmal szerepel: Schwedler, 2008. 450.

be, hogy az említett király a magyar mellett a római és a cseh koronát is viselte, másrészt pedig, hogy Zsigmond éppen úgy hajlandónak mutatkozott diplomáciai érzékét és tárgyalóképeségét latba vetni a katolikus egyház egységének helyreállításáért, mint – a kontinens vezető uralkodójaként – számos konfliktusban közvetítő szerepet játszani a béke megteremtéséért.

A 14. századi Európában a multilaterális uralkodói kongresszusoknál jóval gyakoribbnak számítottak és az országok közötti kapcsolatok ápolásában nem kevésbé hangsúlyos szerepet töltöttek be a bilaterális királytalálkozók. A magyarországi Anjouk azonkívül, hogy időről időre fogadták a Magyar Királlyal szomszédos uralkodók követeit, rendszeresen találkoztak a környező országok uralkodóival és fejedelmeivel, vendégül látták azok kíséretét és udvartartását. Míg ezek a koronás összejövetelek I. Károly uralkodásának a második felétől mutathatók ki,⁴ addig fia, I. (Nagy) Lajos idejében ezek egyenletesen oszlanak el, és inkább csak az uralkodásának utolsó évtizedében esik vissza a számuk.

A Lajos-kori külpolitika korszakai

Ha a Lajos-kori külpolitikát a szomszédos országokkal kapcsolatos szándékok és érdekek szerint három korszakra bontjuk, akkor azt mondhatjuk, hogy az 1342–1358 közé eső éveket a nápolyi trón megszerzésének⁵ és a Velence elleni hadjárat⁶ kérdésének elsődlegessége jellemzi. Ezekhez a törekvésekhez a magyar uralkodónak szüksége volt a környező hatalmak támogatására, vagy legalábbis hallgatólagos egyetértésére, így a közvetlen szomszédokkal való szövetséges és békés viszony fenntartása elemi érdekként merült fel a Magyar Királyság részéről. Ennek tudható be, hogy II. Albert osztrák herceggel Lajos már hatalomra kerülését követően csakhamar megerősítette az apja által kötött együttműködési szerződést.⁷ A Habsburgokon túl a Luxemburgok támogatását is magáénak mondhatta a magyar király, akinek első felesége a kontinens legbefolyásosabb uralkodójának számító IV. Károly cseh és római király leánya volt.⁸ Házasság útján szerzett szövetség kötötte a magyarországi Anjoukat ezekben az években a Német-római Birodalom vezető dinasztiájához, a bajor Wittelsbach-házhoz is, mivelhogy Lajos király öccse, István herceg IV. (Bajor) Lajos lányával kelt egybe.⁹ A korszak mind reprezentációs, mind politikai szempontból kiemelkedő fontosságú eseményének tekinthető az 1353-ban Budán tartott kettős esküvő.¹⁰ Vélhetően az esztendő júniusának első felében ke-

4 Ezek Schwedler repertóriumában R73., R80., R89., R93., R96., R100. szám alatt szerepelnek (Schwedler, 2008. 431., 433., 435., 436., 437., 438.).

5 A nápolyi hadjáratokról legújabbban: Csukovits, 2019. 27–48.; Csukovits, 2021. 1167–1180. A hadjárat megszervezéséről lásd még Bárány Attila jelen számunkban közölt írását: Bárány, 2023.

6 I. Lajos Velence elleni fellépéséről lásd: Wertner, 1918. 70–79., 211–217. Zára 1345–1346. évi ostromáról legújabbban: Csákó, 2021. 1139–1166.

7 Skorka, 2014. 637.

8 A házasságkötés körülményeire lásd: Skorka, 2021. 1186–1188.

9 B. Halász, 2005. 88.; B. Halász, 2014. 88–89.

10 Skorka, 2014. 642.

rült ugyanis sor IV. Károly harmadik és I. Lajos második házasságkötésére. Előbbi a magyar király rokonával, a Piast Erzsébet anyakirályné udvarában nevelkedett Anna schweidnitz hercegnővel lépett frigyre, míg Lajos király a bosnyák bán lányával, Kotromanić Erzsébettel.¹¹

A Lajos-korban a szomszédos dinasztiákhoz fűződő külpolitikai kapcsolatok második korszakának az 1359–1372 közötti periódust tekinthetjük, amennyiben a viszonyt a környező dinstiákkal mindenekelőtt a magyar trón utódlásának kérdése, a Luxemburg-dinasztia területi és hatalomnövekedésének megfékezése határozta meg. A magyar Anjouk és a Luxemburgok szövetségi viszonyát kikezdtte az a IV. Rudolf osztrák herceg terjesztette híresztelés, miszerint a mainzi és a kölni választófejedelem VI. Ince pápa támogatásával IV. Károly leváltására készül, és a birodalmi koronát a magyar királynak adnák.¹² Ennek a bő évtizednek az első felében a Tiroli Grófság birtoklása kapcsán kirobbant konfliktusba I. Lajos a Habsburgok oldalán szállt be a Luxemburgokkal szemben, a lengyel uralkodó és a felső-bajor Wittelsbachok társaságában, a háború 1362-től 1364-ig tartott.¹³ Ezt követően 1367-ben a magyar király a Brandenburgi Őrgrófság ügyében lépett unióra a Wittelsbach-dinasztia landshuti, straubing-hollandi, valamint rajnai választófejedelemi ágával, ezúttal nem csupán IV. Károly ellenében szállt hadba, de a bajorokkal folytatott tárgyalás alkalmával körvonalazódott a Habsburg-tartományok felosztásának terve is.¹⁴ 1369-ben is társult az együttműködéshez III. Kázmér lengyel király, majd Pilgrim von Puchheim salzburgi érsek. Az 1371-ig tartó háborús helyzettel és a fegyvernyugvással,¹⁵ majd a következő évben a Luxemburgokkal és a Habsburgokkal meginduló újbóli egyeztetésekkel¹⁶ lezárult a Lajos-kori külpolitika második korszaka.

Az 1373-tól számítandó utolsó korszak, amely I. Lajos 1382-ben bekövetkezett halálával zárult, a diplomáciai visszarendeződés jegyében telt. Uralkodásának utolsó időszakában újra lendületet vett a magyar uralkodó Velence-ellenes politikája,¹⁷ amelyben I. Lajos ismételten számítani kívánt a szomszédok együttműködésére. Ennek fényében 1373-ban a magyar király kihátrált a Wittelsbachok mögül, akik ennek betudhatóan végleg el is veszítették a Brandenburgi Őrgrófságot és az azzal járó választófejedelemi címet.¹⁸ A Habsburgokkal és a Luxemburgokkal való kiegyensúlyozott viszony a csupán leánygyermekkel megáldott I. Lajos számára azért is fontosnak számított, hogy a magyar és a lengyel korona jövőjét házasságpolitiká-

11 Diessenhoven, 1868. 87–88.

12 RI VIII. 321–326. sz.

13 Pór, 1892. 432–436.

14 Skorka, 2021. 1197–1198.

15 1371. október 16-án IV. Károly 1373. június 5-ig tartó fegyverszünetet kötött a magyar uralkodóval és szövetségeseivel. DF 258 468.

16 1372 márciusában a sziléziai Boroszló városában IV. Károly, I. Lajos magyar és lengyel király követei tárgyaltak Anjou Mária és Luxemburgi Zsigmond összeházasításáról (RI VIII. 5024. sz.). Október folyamán már személyesen egyeztetett a két uralkodó a morva–magyar határon (RI VIII. 5139a. sz.). Ugyanezen hónap 16. napján a Habsburg hercegekkel, III. Alberttel és III. Lipóttal is kiegyezett a magyar király Sopronban, és a határ menti viszályok elsimítására október 22-én Bécsújhelyen vegyes bizottság ült össze. Lásd: Skorka, 2019. 293–294.

17 Wertner, 1918. 249–253., 256–268.

18 Skorka, 2021. 1200.

ja révén megfelelően biztosítani tudja, és lányai mellé a szomszéd dinasztiákból választhasson férjet, ami az 1374. esztendőre be is következett, mivel a később felnőttkort megélt királyi hercegnők közül Mária Luxemburgi Zsigmond brandenburgi őrgróf, Hedvig pedig Habsburg Vilmos osztrák herceg jegyese lett.¹⁹

Királytalálkozó Győrben?

Az 1356. évi királytalálkozó a Lajos-kori külpolitika fentebb vázolt három korszakából az első időszakba esik. A 18. századtól tartja magát az az elképzelés, hogy ennek a kongresszusnak a magyarországi Győr városa adhatott otthont. A találkozó és az azt közvetlenül megelőző események úgy bontakoznak ki az eddigi ismereteink szerint, hogy az 1356 januárjában a – Szerbia elleni háborúját nagyjából fél esztendeje lezáró, immáron a Velence elleni hadjáratára készülvén seregeit a dalmát határ közelében állomásoztató – magyar uralkodó Bécs városában megújította a közte és az osztrák hercegek között fennálló véd- és dacsövetséget. Majd II. Albert osztrák herceg kíséretében elindult a Magyar Királyság felé, ahol Győr városába érkezvén uralkodónak kijáró fogadást rendezett a herceg tiszteletére. Ezt követően a püspöki székhelyre február hónapban megérkezett IV. Károly német-római császár is, azonban valami oknál fogva ezt Albert herceg már nem tudta kivárni, és inkább február 20-án kiállított egy megbízólevelet, amelyben négy hívét felhatalmazta, hogy nevében vegyenek részt azon a közvetítő tárgyaláson, amelyet a magyar uralkodó folytat le közte és a császár között a morva és osztrák határszakasz ügyében.²⁰

Minden jel szerint a magyar uralkodó az 1356. esztendő januárjának elején valóban Bécsben tartózkodott, és a január 9-én kelt szövetséglevél értelmében II. Albert osztrák herceg ígéretet tett arra, hogy ha a magyar királyt vagy örököseit, területeit, melyeket most kezén tart, illetve a jövőben megszerez, bárki megtámadni vagy károsítani merészelné, ő és örökösei a támadó ellenében minden erejével segítséget nyújt. Lajos ugyanezt fogadta Albertnek, s kikötötték azt is, hogy Lajos vagy Albert halála esetén örököseik a szövetséget a megkötés napjától számított tíz évig fenntartják. Az egyezés háttérben kétségkívül Dalmáciának a Magyar Korona számára való megtartása és a Velence elleni háborús készülség keresendő. Jól tükrözi mindezt az is, hogy az osztrák herceg engedélyezte híveinek, hogy szabadon a magyar király szolgálatába szegődhessenek. Ez utóbbi kitétel egyértelművé is teszi, hogy I. Lajos komolyan számított a szomszéd fejedelem alattvalóinak közreműködésére a *terra ferma* területén.²¹

A következő napon, vagyis január 10-én az osztrák herceg döntőbíróként ítélkezett a magyar király és megözvegyült sógornője, Bajor Margit között támadt vitában, amely az asszonynak járó hitbér összege körül forgott.²² II. Albert, akit

19 Skorka, 2021. 1200–1204.

20 Steyerer, 1725. 188.; *Annales*, II. 1764. 101.; Lichnowsky, 1838. 305.; Steinherz, 1887. 245.; Pór, 1892. 420.; Werunsky, 1892. 137.; Schieche, 1927. 334–335.; Schwedler, 2008. R118. 441–442.

21 Steyerer, 1725. 186–187.

22 Steyerer, 1725. 187.

a családi öröklésrendben betöltött helye alapján egykor egyházi pályára adtak és passauai püspöknek szántak, s aki 1356-ban már közel járt hatvanadik életévéhez, a kortárs uralkodók és fejedelmek szemében éles elméjű és józan, megfontolt személy hírében állt, így általánosan elfogadott volt, hogy a mind a családon belüli, mind pedig a nemzetközi viszályok esetében hozzá fordultak közvetítést, igazságos döntést remélve. A Luxemburgok, a Wittelsbachok, a szász hercegek, a birodalom egyházi választófejedelmei, velencei és lengyel követek egyként feltűntek bécsi udvarában különböző ügyekkel,²³ ezek sorába illeszthető a magyar uralkodó és Bajor Margit konfliktusában született 1356. évi döntés is.

A január 9-én és 10-én kelt okiratok, melyek igazolják, hogy a kérdéses időpontban II. Albert még Bécsben tartózkodott, vélhetően I. Lajos magyar király társaságában, és a február 20-án ugyancsak II. Albert által Győrben kiállított, fentebb már említett megbízólevél között eltelt időt vizsgálva cáfolhatjuk azt a feltevést, hogy az osztrák herceg I. Lajossal együtt érkezett volna vissza a Magyar Királyság területére, s Győrbe mentek volna. Megállapítható, hogy Lajos király már 1356. január 19-én Pozsonyban tartózkodott, ahonnan az ország közepe felé vette az irányt, és január 26-án Visegrádon mutatható ki, ahol február 6-án is feltűnik.²⁴ Míg Lajos tehát január végére Bécsből visszatért visegrádi székhelyére, addig II. Albert osztrák herceg január 28-án bécsi székhelyén keltezte oklevelét, és így tett február 2-án, valamint 10-én is.²⁵ Mindezek alapján kizárható, hogy a január eleji bécsi találkozót követően együtt vonultak volna át Győrbe, ahol február 20-ig időzött volna a Habsburg herceg. Fontosnak tartjuk azt is megjegyezni, hogy az 1356. évi királytalálkozó harmadik résztvevője, IV. Károly német-római császár február 13-án Brünn városából arról tájékoztatta mantovai birodalmi helytartóit, a Gonzaga fivéreket, hogy birodalmi ügyek megtárgyalása végett éppen Magyarországra tart.²⁶ Vele kapcsolatban a következő információnk, hogy március 10-én már útban Magyarországról Prága felé keltezett ismételten a morvaországi Brünnből.²⁷

Ez a két utóbbi dátum egyszerűen meghatározza azt is, hogy az 1356. évi magyarországi királyi kongresszus időpontját február 13. és március 10. közé kell helyezni. A fenti időszakban Lajos királynak kizárólag Budán kelt oklevelei maradtak fenn.²⁸ A magyar uralkodó a kérdéses hetekben egyáltalán nem mutatható ki Győrben, kizárólagosan csak az ország közepén lévő rezidenciavárosokban, Visegrádon, illetve Budán. Ismert tény, hogy I. Lajos 1342. évi megkoronázása után 1346/1347 táján a királyi udvar néhány évre átköltözött Budára, majd 1355-ben újfent visszatért Visegrádra,²⁹ a diplomáciai eseményeknek azonban szemmel látha-

23 Niederstätter, 2004. 133., 142.

24 1356. január 19.: DF 238 748., 1356. január 29.: *Anjou-oklt.* XL. 84. 63. sz., 1356. február 6.: *Anjou-oklt.* XL. 91. 74–75. sz.

25 Lichnowsky, 1838. 502–503. 1836–1838. sz.

26 1356. február 13.: RI VIII. 2433. sz.

27 1356. március 10.: CDM IX. 10.

28 1356. február 27.: *Anjou-oklt.* XL. 102. 97. sz., 1356. március 6.: *Anjou-oklt.* XL. 108–109. 111–112. sz.

29 A Lajos-kori költözések részleteiről lásd: Mészáros, 2020. 206. Weisz Boglárka a királyi udvar budai tartózkodását 1346. augusztus–szeptember fordulójá és 1355. október eleje–közepe közé teszi: Weisz, 2019. 97.

tóan továbbra is Buda adott otthont.³⁰ Mindez támogatja azt a feltevést, hogy az 1356. évi találkozó helyszínéül is Budát határozzuk meg, és ezt az elképzelésünket nem gyengíti II. Albert február 20-án Győrben kiállított oklevele sem. Ha ugyanis a kérdéses irat tartalmát megnézzük, abból kiderül, hogy az osztrák herceg Győrben négy alattvalóját, Ulrich von Wallseet, Hermann von Landenberget, Albrecht von Puchheimet, valamint Otto von Meissaut azzal bízta meg, hogy nevében vegyenek részt az I. Lajos magyar király vezette tárgyalásokon, melyek az osztrák fél, illetve a császár és cseh király közötti vitás kérdések rendezésére irányultak.³¹ Ha a tárgyalások Győrben zajlottak volna február 20. körül, nem lett volna szükség II. Albert „helyettesítésére”, hiszen a herceg maga is a városban volt, vagyis személyesen is részt vehetett volna az egyeztetésen. Ha viszont a tárgyalás nem Győrben volt, hanem – ahogy az imént feltételeztük – Budán, akkor magyarázatot kell találnunk arra, hogy az osztrák herceg Győrből miért nem folytatta az útját tovább a kongresszus helyszínére.

II. Albert a kortársak szemében nem csupán bölcsességéről volt híres, de rendelkezett még egy olyan tulajdonsággal, ami ugyancsak nem kerülhette el senki figyelmét. A herceg ugyanis 1330-ban súlyosan megbetegedett, aminek következtében élete hátralévő idejére lába és karja is lebévult. Albertet 1358-ban, hatvanesztendőskorában bekövetkezett haláláig hordszéken szállították, nem meglepő tehát, hogy a herceg nehezen mozdult ki bécsi székhelyéről.³² Annál is inkább eseményszámra megy tehát, hogy 1356-ban, valamikor február 10. után, vagyis tévív idején vélhetően hajóra szállt és elhagyta fővárosát, hogy személyesen vegyen részt I. Lajos és IV. Károly magyarországi tárgyalásán. Az út során azonban letehetett eredeti szándékáról, és mérlegelve az időjárási viszonyokat, az oda- és visszautazás nehézségeit, egészségi állapotát és életkorát, végül úgy dönthetett, hogy megállva a környelmes püspöki székhelyen, követekkel képviselteti magát a királyi találkozón. A követek megbízólevele így születhetett meg Győrben február 20-án, február 27-én pedig a herceg már bizonyosan ismét Bécsben tartózkodott.³³

Felmerülhet ugyanakkor egy további érv, amely támogatja azt a feltevést, hogy nem a püspökváros lehetett a találkozó helyszíne, jelesül magának a győri püspöknek a személye. Tudjuk, hogy a kérdéses főpapi méltóságot 1337-től az a Kálmán töltötte be, aki Pór Antal munkáiban nem véletlenül kapta a herceg titulust. Kálmán ugyanis I. Károly magyar királynak természetes fia volt, vagyis Lajos királynak féltestvére, aki még apja életében előbb esztergomi nagyrépost, majd győri püspök lett.³⁴ Kálmán sem származása, sem pedig viselt dolgai miatt nem tartozott Piast Erzsébet anyakirályné és fia kedvenc alattvalói közé. 1353-ban az uralkodó börtönbe vetette „bátyját” királyellenes összeesküvés vádjával, s 1354-ben VI. Ince pápának kellett közbenjárnia szabadulásáért.³⁵ Ilyen tekintetben talán nem

30 Skorka, 2021. 1194., 1197–1199., 1201., 1204.

31 Steyerer, 1725. 188.

32 Niederstätter, 2004. 132.

33 Lichnowsky, 1838. 503. 1840. sz.

34 C. Tóth, 2019. 22.

35 Pór, 1889. 383–384.

merész a feltételezés, hogy a püspök megvádolása és nehézkes szabadon bocsátása után néhány esztendővel a magyar királynak esze ágában sem volt nemzetközi csúcstalálkozót tartani Győrben.

II. Albert osztrák hercegről tehát tudjuk, hogy nem vett részt az 1356. évi magyarországi királytalálkozón, akadnak azonban olyan személyek, akiknek jelenlétével bizonyosan számolhatunk még, ha eddig a kutatás előtt rejtve is maradt részvételük. IV. Károly kíséretében jelen volt felesége, a korábban már emlegetett, Erzsébet anyakirályné szárnyai alatt nevelkedett Anna schweidnitzi hercegnő, aki – mint tudjuk – 1353-ban éppen Budán kötött házasságot IV. Károllyal. A cseh királyt és német-római császárt elkísérte a sziléziai származású Johannes von Neumarkt, IV. Károly birodalmi kancellárja, Francesco Petrarca barátja és állandó prágai levelezőtársa, aki maga is a prehumanista irodalom szolgálatában állt.³⁶ A Neumarkt nevéhez fűződő schweidnitzi formuláskönyv megőrizte a kancellár Peter von Laun boroszlói préposthoz írott levelét, amiben a Lajos udvarában tett 1356. évi látogatás alkalmával tapasztaltakat foglalja össze. Méltatja a magyar uralkodó bőkezű ajándékait, amelyekkel nem csupán a császárnak és a császárnénak kedveskedett Lajos király, hanem magát a kancellárt is olyan ékszerrel (*clenodia*) ajándékozta meg, amelynek értékét a vendég ezer aranyra taksálta. Nem távozott üres kézzel Nikolaus von Kremsier birodalmi protonotárius sem, aki háromszáz arany értékű ajándékkal lett gazdagabb, s még a tárgyalások alatt a tapasztalt írnokokat helyettesítő segédírnokok is száz-száz forintban részesültek.³⁷

Nem felejthetjük el azt sem, hogy a vélhetően Budán tartott találkozón született egy megállapodás, amelynek részletei napvilágra kerültek, méghozzá maga IV. Károly számolt be róla 1356 májusában Johanna luxemburgi hercegnőhöz írott levelében. Eszerint a Lajos királynál Magyarországon tett látogatás során jegyezték el egymással a magyar uralkodó unokahúgát, Erzsébetet és Károly fivérének, János Henrik morva őrgrófnak legidősebb fiát, Jodokot.³⁸ Azzal kapcsolatos információink nincsenek, hogy az 1356. évi magyarországi királytalálkozón a harmincesztendő I. Lajos végül miként közvetített egyezséget egykori apósa és az osztrák herceg között, az azonban bizonyos, hogy egy ilyen megbízatás ellátása a magyar uralkodó szomszédai körében kivívott tekintélyéről tesz tanúbizonyságot, s mint ilyen, a Lajos-kori külpolitika első korszakának kiemelkedő eseményévé emeli az 1356. évi magyarországi kongresszust.

36 Schieche, 1927. 322–324.

37 Schieche, 1927. 350.

38 Schieche, 1927. 351.

Forrás- és irodalomjegyzék

1. Kiadatlan források

DF

Magyar Nemzeti Levéltár Országos Levéltára, Diplomatikai Fényképgyűjtemény

2. Kiadott források

Anjou-oklt.

2014 *Anjou-kori oklevéltár*. XL. 1356. Szerk.: Rábai Krisztina. Bp.–Szeged, 2014.

Annales

1764 *Annales regum Hungariae ab anno Christi 997 ad annum 1564 deducti ac maximam partem ex scriptoribus coaevis, diplomatibus, tabulis publicis, et id genus litterariis instrumentis congesti*. Pars II. Opera et studio Georgii Pray. Vindobonae, 1764.

CDM

1875 *Codex Diplomaticus et Epistolaris Moraviae. Urkundensammlung zur Geschichte Mährens*. Bd. IX. *Vom Jahre 1356–1366*. Hrsg. v. Vincenz Brandl. Brünn, 1875.

Diessenhoven

1868 Heinricus Dapifer de Diessenhoven: Chronik. In: *Fontes Rerum Germanicarum*. Bd. IV. *Heinricus de Diessenhofen und andere Geschichtsquellen Deutschlands im späteren Mittelalter*. Hrsg. v. Johann Friedrich Böhmer, Alfons Huber. Stuttgart, 1868. 16–126.

RI

1877 *Regesta Imperii VIII. Die Regesten des Kaiserreichs unter Kaiser Karl IV. 1346–1378*. Hrsg. v. Alfons Huber, Johann Friedrich Böhmer. Innsbruck, 1877.

Steyerer

1725 *Commentarii pro historia Albertii ducis Austriae, ducis Austriae cognomento Sapientis*. Scripti ab Antonio Steyerer. Lipsiae, 1725.

3. Szakirodalom

Bárány

2023 Bárány Attila: Nagy Lajos hadserege és hadszervezete. Hadvezetés, stratégia, fegyvernemek. In: *Világtörténet*, 13. (45.) (2023) 2. sz. 175–220.

Csákó

2021 Csákó Judit: Zára 1345–1346. évi velencei ostroma a narratív kútfők tükrében. In: *Századok*, 155. (2021) 6. sz. 1139–1166.

Csukovits

2019 Csukovits Enikő: *Az Anjouk Magyarországon II. I. (Nagy) Lajos és Mária uralma (1342–1395)*. Bp., 2019. (Magyar Történelmi Emlékek. Értekezések.)

2021 Csukovits Enikő: I. (Nagy) Lajos király útja Nápolyba. In: *Századok*, 155. (2021) 6. sz. 1167–1180.

B. Halász

2005 B. Halász Éva: Bajor Margit hercegnő (1325–1374) magyarországi tevékenysége. In: *Turul*, 78. (2005) 109–116.

2014 B. Halász Éva: Anjou István herceg (1332–1354). In: *Hercegek és hercegségek a középkori Magyarországon*. Szerk.: Zsoldos Attila. Székesfehérvár, 2014. 81–94.

Lichnowsky

1838 Lichnowsky, Eduard Maria: *Geschichte des Hauses Habsburg*. Bd. III. *Von der Ermordung König Albrechts bis zum Tode Herzog Albrechts des Weisen*. Wien, 1838.

Mészáros

2020 Mészáros Orsolya: Az elit és az udvar. In: *Az Anjou-kor hatalmi elitje*. Szerk.: Csukovits Enikő. Bp., 2020. 189–209. (Magyar Történelmi Emlékek. Értekezések.)

Niederstätter

2004 Niederstätter, Alois: *Österreichische Geschichte 1278–1411. Die Herrschaft Österreich. Fürst und Land im Spätmittelalter*. Wien, 2004.

Pór

1889 Pór Antal: Kálmán győri püspök. In: *Századok*, 23. (1889) 5. sz. 369–384.

1892 Pór Antal: *Nagy Lajos király 1326–1382*. Bp., 1892.

Schieche

1927 Schieche, Emil: Ein Schweidnitzer Formularbuch Johanns von Neumarkt. In: *Zeitschrift des Vereins für Geschichte Schlesiens*, 61. (1927) 312–360.

Schwedler

2008 Schwedler, Gerald: *Herrschaftstreffen des Spätmittelalters. Formen – Rituale – Wirkungen*. Ostfildern, 2008.

Skorka

2014 Skorka Renáta: A Habsburgok és a magyar Anjouk kapcsolatainak kronológiája. IV. (Luxemburgi) Károly uralkodása alatt. In: *Világtörténet*, 4. (36.) (2014) 631–659.

2019 Skorka Renáta: A határ, ami összeköt. Az osztrák–magyar vegyes bizottságok 14. századi története. In: *Márvány, tárház, adomány. Gazdaságtörténeti tanulmányok a magyar közép-korról*. Szerk.: Kádas István, Skorka Renáta, Weisz Boglárka. Bp., 2019. 283–302. (Magyar Történelmi Emlékek. Értekezések.)

2021 Skorka Renáta: Érdekházasságok, kényszermátkaságok. A dinasztikus megállapodások politikai, gazdasági és jogi jellemzői a 14. századi Magyar Királyságban. In: *Századok*, 155. (2021) 6. sz. 1181–1208.

Steinherz

1887 Steinherz, Samuel: Die Beziehungen Ludwigs I. von Ungarn zu Karl IV. Th. I. 1342–1358. In: *Mittheilungen des Instituts für Oesterreichische Geschichtsforschung*, 8. (1887) 221–257.

C. Tóth

2019 C. Tóth Norbert: *Az esztergomi székes- és társaskáptalanok archontológiája 1100–1543*. Bp., 2019.

Visegrád

2009 *Visegrád 1335*. Szerk.: Rácz György. Bp., 2009.

Weisz

2019 Weisz Boglárka: Az Anjou-kori királynéi udvar két legfőbb méltósága. In: *Királynék a középkori Magyarországon és Európában*. Szerk.: Zsoldos Attila. Székesfehérvár, 2019. 79–102.

Wertner

1918 Wertner Mór: Nagy Lajos király hadjáratai. In: *Hadtörténelmi Közlemények*, 19. (1918) 59–97., 202–271.

Werunsky

1892 Werunsky, Emil: *Geschichte Kaiser Karls IV. und seiner Zeit*. Bd. III. 1355–1368. Innsbruck, 1892.

RENÁTA SKORKA
THE ROYAL SUMMIT OF 1356

Surveying the three periods of the foreign policy of King Louis of Hungary, the paper attempts to clarify the circumstances of the royal summit that was allegedly held in 1356 in the city of Győr. It comes to the conclusion that the summit was certainly not held at Győr, but probably at Buda, where the King of Hungary hosted Charles IV, Holy Roman Emperor and King of Bohemia, as well as his spouse and the imperial chancellor. Albert II, Duke of Austria, was only represented through his envoys.

Nagy Lajos a *Secretum Secretorum* 1360 körül készített kódexének frontispiciumán. Oxford, Hertford College Library MS D 2. f. 1r.
© Principal, Fellows and Scholars of Hertford College, Oxford.

Ára: 800 Ft
Előfizetőknek: 600 Ft

TERJESZTI A MAGYAR POSTA

Előfizethető személyesen a postahelyeken és a kézbesítőknél,
vagy a Központi Hírlap Iroda zöldszáma: 06-80/444-444,
e-mailen: hirlapelofizetes@posta.hu, faxon: 1-303-3440,
vagy levélben a Magyar Posta Zrt. Központi Hírlap Iroda,
Budapest 1008 címen.

Számonként megvásárolható a Bölcsészettudományi Kutatóközpont
Történettudományi Intézetében
(1097 Budapest, Tóth Kálmán utca 4.,
telefon: 224-6700/4624, 4626 mellék), illetve a Penna Bölcsész Könyvesboltban
(1053 Budapest, Magyar utca 40., telefon: 06 30/203-1769).

A Világtörténet 2023. évi évfolyamának megjelentetését
a Magyar Tudományos Akadémia, a Debreceni Egyetem
Tématerületi Kiválósági Program (TKP2020-IKA-04)
Magyarország a középkori Európában című projekt
és A Magyar Királyság uralkodóházai (1000–1526) című,
K_22/143424 számú, NKFIH Alapból működő
„OTKA” kutatási témapályázat támogatja.

